Operációs rendszerek vizsga (VIMIA219) 2010. 06. 01.
Mérnök informatikus szak Teljes rendelkezésre álló idő: 60 perc

Név:	Neptun kód:

I. Teszt kérdések **Σ** **/ 30 pont**

Útmutató:

Jelölje egyértelműen a helyes választ! Karikázza be az I-t, ha az állítás igaz. Karikázza be a H-t, ha az állítás hamis. Karikázza be a ?-et, ha nem tudja a választ. Ha javítani akar a válaszon, akkor húzza át mind a három mezőt, és írja a sor végére a választ (Igaz/Hamis/Nem tudom).

Pontozás: Helyes válasz 1 pont, rossz válasz -1 pont. Kérdéscsoportonként a minimum pont 0 pont.

1. kérdéscsoport. Folyamatok és szálak.

1.	Egy folyamat kontextusában futó szálak csak közös memórián keresztül kommunikálhatnak.	I	H	?	Hamis, bármilyen más megoldást, pl. üzenettovábbítást is használhatnak, de a memórián keresztüli kommunikáció a leghatékonyabb.
2.	A folyamat kontextusában futó szálaknak saját verem (stack) áll rendelkezésére, de ezt a vermet bármelyik másik a folyamat kontextusában futó szál is írhatja/olvashatja.	I	H	?	Igaz, hiszen a verem is a folyamat címterében van. Ez nyilvánvalóan egy súlyos hiba, de nem egyszer megtörtént.
3.	A modern Linux operációs rendszerek szál alapú ütemezőt használnak.	I	H	?	Hamis, taszk alapú az ütemezés, a taszk lehet folyamat vagy szál.
4.	A folyamatok operációs rendszer szintű támogatásához szükséges, hogy a processzor támogassa a védelmi szinteket, és legyen MMU-ja. Ezek hiányában csak szálak valósíthatóak meg (pl. uC/OS-II).	I	H	?	Igaz.

2. kérdéscsoport. A párhuzamos programozás során elkövetett hibákkal és az azok elkerülésével kapcsolatos kérdések.

5.	A versenyhelyzet (race condition) esetén a helyes/hibás működés függ a szekvenciális részfeladatok lefutási sorrendjétől, éppen ezért az ilyen hibák okainak megtalálása és javítása nehéz.	I	H	?	Igaz.
6.	A prioritás inverzió egy speciális versenyhelyzet, ami prioritásos ütemezőt használó valós idejű rendszerekben okozhat elsősorban problémát.	I	H	?	Igaz. A prioritás inverzió valós idejű rendszerekben érdekes, és itt hibát is okoz, hiszen nem fut le időben a magas prioritású feladat, ami ott hiba!
7.	Kiéheztetésről akkor beszélünk, amikor egy feladat nem tud futó állapotba kerülni, mivel más feladatok a teljes CPU időt elhasználják.	I	H	?	Hamis, bármilyen más közös erőforrásra is előállhat kiéheztetés. Ha a "Kiéheztetésről csak akkor

					beszélünk" módon kezdődött volna a kérdés, akkor 100%-os lenne. Ponthatárt ezért leszállítottuk 1 ponttal.
8.	Monitor alkalmazásával elkerülhetjük a versenyhelyzeteket.	I	H	?	Hamis, a monitor csupán a lock-olás egyes alapvető hibái ellen véd, pl. lock-olás elmaradása, felszabadítás elmaradása, más erőforrás lock-olása, stb.

3. kérdéscsoport. A Windows felépítésével kapcsolatos kérdések.

9.	A Windowsban az NT API nyilvános, a függvényei hivatalosan dokumentáltak.	I	H	?	Hamis, csak a Windows API publikus, az NT API változhat a kiadások között
10.	Windowsban a környezeti alrendszerek felhasználói módban futnak.	I	H	?	Igaz.
11.	Windowsban a kernel és az Executive réteg komponensei egy binárisban találhatóak.	I	H	?	Igaz, mindkettő az ntoskrnl.exe-ben található meg.
12.	A Windows az x86 architektúra által biztosított mind a négy védelmi szintet (ring) használja.	I	H	?	Hamis, csak a ring0-t és a ring3-at

4. kérdéscsoport. Windows operációs tulajdonságaival kapcsolatos kérdések.

13.	32 bites Windows használata esetén a felhasználói folyamatok maximum 2GB virtuális címteret használhatnak.	I	H	?	Hamis, a /3GB kapcsoló használata esetén 3 GB-ot.
14.	64 bites Windows-ok esetén a támogatott fizikai memóriát a hardver és az operációs rendszer együtt korlátozza, de az jóval kisebb, mint 2^64 byte.	I	H	?	Igaz.
15.	A Windows operációs rendszerekben a felhasználókat felhasználói névvel azonosítja az operációs rendszer.	I	H	?	Hamis, erre a Security Identifier szolgált. Nem volt elég explicit a kérdés, az ACL-ekben azonosítják így, és nem névvel. Minden választ, és a nem tudom választ is elfogadtunk 1 ponttal.
16.	A quantum az az időszelet, amíg egy szál futhat, utána újra fut az ütemező.	I	H	?	Igaz.

5. kérdéscsoport. UNIX folyamatkezeléssel kapcsolatos kérdéskör.

17.	A folyamatokat a felhasználók indítják.	I	H	?	Hamis, mivel vannak kernel és rendszer folyamatok is.
18.	Egy saját folyamatot a felhasználó jelzés (signal) segítségével leállíthat.	I	H	?	Igaz. Lásd kill parancs.
19.	A felhasználói folyamatok kernel módban is tudnak futni.	I	H	?	Igaz, a felhasználói folyamatok kernel módban is tudnak futni, pl. amikor rendszerhívásokat hajtanak

					végre.
20.	A fork() rendszerhívás betölt egy új programkódot.	I	H	?	Hamis, mivel csak megduplázza a futó folyamatot.

6. kérdéscsoport. Mai UNIX rendszerek tulajdonságai.

21.	A Solaris csak SPARC architektúrán érhető el.	I	H	?	Hamis, mivel x86-os rendszeren is fut.
22.	A HP UNIX PA-RISC és Itanium architektúrákon fut.	I	H	?	Igaz.
23.	A ZFS snapshot készítése nagy fájlrendszer esetén hosszú ideig tart.	I	H	?	Hamis, mivel a snapshot készítés gyors folyamat.
24.	A Solaris Zóna alapvetően biztonsági feladatokat ellátó alrendszer.	I	H	?	Hamis, mivel elsősorban virtualizációs technika.

7. kérdéscsoport. Jogosultságkezelés.

25.	A jogosultságkezelő rendszerekben a hitelesítés előfeltétele az engedélyezésnek.	I	H	?	Igen.
26.	A hozzáférés vezérlési lista (access control list) többnyire egy sorrendezett lista formájában kerül megvalósításra.	I	H	?	Igen
27.	A UNIX-szerű operációs rendszer egy felhasználója átadhatja egy fájl tulajdonjogát egy másik felhasználónak.	I	H	?	Nem, csak a rendszergazda.

8. kérdéscsoport. uC/OS-II beágyazott operációs rendszer taszk állapotaival kapcsolatos kérdések.

28.	Az ISR állapotban a megszakításokat kiszolgáló taszkok kerülhetnek.	I	H	?	Hamis, éppen a megszakítás által megszakított taszk kerül ebbe az állapotba.
29.	A szunnyadó (dormant) állapotban lévő taszkokat vagy nem indították el, vagy törölték őket.	I	H	?	Igaz.
30.	Az ISR állapoton kívül bármelyik állapotban lévő taszk törölhető.	I	H	?	Igen. A dormant állapotban lévők is, bár azokra "értelmetlen" meghívni a törlést, és az nincs is feltüntetve a kapcsolódó ábrán. A kérdés tökéletes lett volna, ha a "Az ISR állapoton kívül bármelyik állapotban lévő elindított taszk" módon kezdődött volna.

Név:	Neptun kód:

II/1. Nagykérdés **Σ** **/ 10 pont**

Egy rendszerben az alábbi feladatok érkeznek be az alábbi sorrendben:

Feladat	Beérkezési idő (ms)	CPU löket (ms)
P1	0	3
P2	3	10
P3	3	3
P4	6	6
P5	8	3

A determinisztikus modellezés módszerével vizsgálja meg, hogy a körbefordulási idő szempontjából az RR ütemezési algoritmus 4 vagy 10 ms időszelet mellet kedvezőbb-e a fenti feladatkészlet esetén? Az ütemezés időigényét hanyagolja el számításai során!
Gannt diagrammon ábrázolja a feladatok lefutását! (2-2 pont)
Számolja ki a két esetre az átlagos körbefordulási időt! (2-2 pont)
Magyarázza meg az eredményeket! Hogyan kell megválasztani az RR algoritmus esetén az időszeletet? (2 pont)

Megoldás:

4 ms időszelet:

Időtartam	FUT	Futást kezdte	Futást befejezi	Ready sor tartalma
0-3	P1	0	3	-
3-6	P2	3	-	P3
6-7	P2	3	7	P3,P4
7-8	P3	7	-	P4,P2
8-10	P3	7	10	P4,P2,P5
10-14	P4	10	14	P2,P5
14-18	P2	14	18	P5,P4

18-21	P5	18	21	P4,P2
21-23	P4	21	23	P2
23-25	P2	23	25	-

Átlagos körbefordulási idő: az egyes feladatok által a rendszerbe belépéstől a kilépésig eltötltött idő átlaga, a mértékegysége s.

t_{ta}=((3-0)+(25-3)+(10-3)+(23-6)+(21-8))/5=(3+22+7+17+13)/5=62/5=12.4 ms

10 ms időszelet:

Időtartam	FUT	Futást kezdte	Futást befejezi	Ready sor tartalma
0-3	P1	0	3	-
3-6	P2	3	-	P3
6-8	P2	6	8	P3,P4
8-13	P2	8	13	P3,P4,P5
13-16	P3	13	16	P4,P5
16-22	P4	16	22	P5
22-25	P5	22	25	-

t_{ta}=((3-0)+(13-3)+(16-3)+(22-6)+(25-8))/5=(3+10+13+16+17)/5= 59/5 = 11,8 ms

A körülfordulási idő kismértékben nő a kisebb időszelet esetén, de az RR algoritmus elsősorban a válaszidő szempontjából kedvezőbb (interaktív feladatok). Az átlagos CPU löket (3+10+3+6+3)/5=25/5=5ms, ennek a 80%-ra kell beállítani az időszeletet a tapasztalati összefüggés alapján az ideális működéshez, ami pont a választott 4 ms. A 10 ms esetén az RR algoritmus lényegében átmegy a FIFO algoritmusba ennél a feladat készletnél, és ezért a P2 feltartja a többi feladat lefutását (konvoj hatás).

II/2. Nagykérdés **Σ / 10 pont**

Ismertesse röviden a UNIX inode felépítését. (5 pont)
Számítási példával mutassa be az adatblokk címtábla működését egy tankönyvben ismertetett fájlrendszerre! (4 pont)
Milyen statisztikára alapozva állítható be a címtábla felépítése? (1 pont)

Megoldás

Felépítés (1 pont / db):

- hitelesítési információk (UID, GID)
- típus (f,d,p,...)
- hozzáférési jogosultságok (tulajdonos, csoport, mindenki más)
- időbélyegek (létrehozás, módosítás, hozzáférés)
- méret
- címtábla, amely megadja az adatblokkok elhelyezkedését
- ...

A címtábla direkt és indirekt címeket tartalmaz. A direkt címek adatblokkokra mutatnak, az indirekt címek egy másik címtáblára. (Ez utóbbiban egyszeres indirekció esetén már direkt címek vannak, kétszeres indirekciónál indirekt címek.)
A fájlok mérete és méret szerinti gyakorisága közötti összefüggésre alapozva lehet beállítani a blokkméretet, valamint a címtábla felépítését. A lenti ábra szerint a fájlok kb. 80%-a kisebb, mint 12 kbájt. Pl. 12 db direkt cím, 1 bájtos cím- és 1kbájtos blokkméret esetén 12kbájt címezhető meg direkt módon, azaz a fájlok 80%-a. Ehhez 1 db egyszeresen indirekt címet felvéve a fájlméret 1MB-tal nő, ami 100% közeli eredményt hoz.